

Культура 09

11-01-2025

Тиждень #9

Лекція не відбулася

Завдання (з книжки *Українська Культура I*):

Прочитати:

Лекція #2:

Джерела української культури
ст. 136-140.

Лекція #3:

Архітектура - вступ

Виконати:

Не завдано.

Прошу закінчити і переслати всі залегли завдання.

ДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Українська культура розвивалася на основі творчості багатьох поколінь українського народу та запозичень від різних інших культур.

Головними джерелами, з яких постала українська культура і які мали вплив на специфічний характер її розвитку, такі:

1. трипільська культура. Вона залишила нам у спадщину:

- хліборобський стиль життя, яким живе український народ упродовж останніх сімох тисяч років;
- ряд символічних орнаментів, які виступають у народному мистецтві;
- культ предків, що виступає у багатьох обрядах свят;
- традиційність (міцне прив'язання до спадщини предків);
- матріархат (збільшена роль жінки в родині);
- демократичні форми суспільного життя.

2. культура кочових племен і народів, які в давнині заселяли степи України. Із культури скитів і сарматів перейшли до нас:

- традиції войовничо-лицарського життя;
- культ сонця і вогню.

Впливи татар і турків найбільше позначилися в козацькому побуті, одязі (шаровари), військовій термінології і мелодиці козацьких дум.

3. давня культура слов'янських племен, серед яких були і племена наших предків. Вона виразно помітна у:

- дохристиянських віруваннях наших предків, їхній міфології;
- звичаях і побуті українців;
- мові українського народу.

4. візантійсько-християнська культура. Вона лежить в основі:

- нашого церковного обряду, нашої специфічної форми християнства;
- українського церковного мистецтва.

5. культурні течії Західної Європи. Із джерел творчості західноєвропейських народів перейшли до нас:

- велике багатство мистецьких стилів, кожен з яких мав вплив на українське мистецтво та літературу: готика, ренесанс, бароко, реалізм, романтизм, модернізм і т. д.;
- політичні та філософічні ідеї і форми законодавства.

Найбільший вплив на українську культуру мали хліборобство та християнство. Хліборобський стиль життя лежить в основі світогляду, звичаїв і культури українського народу ще з незапам'ятних часів. А в останньому тисячолітті духовність українського народу твердо спочиває на християнстві. Християнські цінності й ідеали визначають до великої міри зміст української культури.

ВПЛИВ МІСТА НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ

Буде помилкою зводити українську культуру тільки до селянського елементу. Велику роль в розвитку української культури відіграли теж міста. Вони служили осередками для обміну інформацій; серед густого скупчення людей постійно зароджувались нові ідеї. А приїжджі з чужих сторін знайомили людей із новими ідеями та рухами, що поширювалися в інших країнах. Внаслідок цього творилися нові смаки, появлялися нові моди. Міста спонукували до підвищення рівня культури та її збагачення.

Жвава економіка міста зумовила добробут і засоби до вигідного життя для багатьох людей. Досягнувши достатку люди прагнули покращити обстановку свого життя. Так народжувались нові вимоги у сфері культури. Завдяки підтримці міщан, а зокрема заможної верстви, розвивалося по містах театральне й музичне життя, поставали муровані церкви, а малярі та скульптори знаходили умовини для прожитку з творчої роботи.

Місто служило також осередком зустрічі різних культурних течій і традицій. Під впливом зв'язків із селом, місто українізувало нові течії в мистецтві. Одночасно місто вводило нововведення в народне мистецтво (напр., нові матеріали, як шовк, срібно-золоту нитку у вишивку, рослинну орнаментацию, нову тематику і вищу якість в мистецтво керамічних кахлів, нові та більш розкішні види одягу, нові види меблів тощо). Важливу роль у розповсюдженні нових ідей виконували студенти вищих шкіл, які щороку вирушали з міст у різні кутки країни чи то з театральним показом, чи то з ціллю поширення освіти.

Таким чином, і село і місто мали значення у розвитку культурного життя. Тому українська культура багата і в народному мистецтві і в усіх формах «вищого» мистецтва. Українці створили незрівнянне народне мистецтво, але не менш вартісними є його архітектура, скульптура, малярство, музика, театр і т. п. У кожній із тих ділянок мистецтва українці

можуть похвалитися перлинами світового значення і мистцями світового рівня.

Образ української культури та розуміння її змісту залишається неповними без вивчення виявів українців у всіх тих ділянках мистецтва. А при цьому варто пам'ятати, що українська культура досягла неймовірно високого рівня розвитку, хоча відповідних умов для того вона не все мала.

Пояснення слів

воєнно-військові традиції — military traditions

джерело — source

духовність (духовність) — spirituality

культ — worship of

обряд — rite

рівноправність — equality

світогляд — world view

складник — component

Вправа-аналіз: Доберіть приклади для кожного твердження.

1. Українська культура в основному є слов'янською культурою. (*Приклад. Українська мова є слов'янською мовою. Українці вживають слов'янську абетку. Українські звичаї та вірування подібні до звичаїв і вірувань інших слов'янських народів*).
2. Українські церкви значно відрізняються від американських (канадських і т. д.), хоча усі ці церкви є християнськими.
3. Українці мають чимало звичаїв, в яких вогонь відіграє важливу роль.
4. Є різні вказівки в нутрі хати, за якими можна пізнати, що там живуть українці.
5. Велика частина українських звичаїв пов'язана з хліборобством.

Вправа: Впишіть число або букву кожної інформації, поданої внизу, в правильне коло.

закони розвитку культур

впливи різних культур

1. оптимістична вдача
2. східне християнство
3. визвольна боротьба
4. степ
5. хліборобський стиль життя

- A богослужіння, ікони
- Б. міфологія
- В багатство стилів малювання
- Г. матріархат, культ предків
- Г. патріархат, культ сонця

Вправа-ідентифікації: Біля кожного речення позначить культуру, яка була основою для описаного явища.

1. Українські жінки традиційно втішалися рівноправністю із чоловіками.
2. У кожній українській церкві стоїть іконостас — стіна, обвішана іконами, а не кожна християнська церква має іконостас.
3. В українських звичаях бачимо багато виявів пошани до предків.
4. Українська кераміка, писанка й дереворізьба має багато орнаментів, які символізують сонце.
5. В українських селах люди збірно вирішували важливі справи та спори.
6. Українські звичаї, як і наша мова, подібні до звичаїв і мови сусідніх народів (поляків, чехів, білорусів, росіян тощо).
7. В Україні можна знайти багато будівель у стилі готики, ренесансу, бароко тощо.
8. Серед козаків була поширена заокруглена шабля, коли раніше в Європі знали тільки прямого меча.

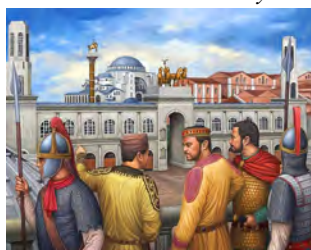
Трипільська культура

Кочове плем'я степу

Давні слов'яни

Візантійська культура

АРХІТЕКТУРА: ВСТУП

Архітектура — це мистецтво будування.

Архітектор ставить собі завдання поставити будову, яка задовольнила б три основні вимоги:

- мала гарний, привабливий вигляд і форму,
- була придатною для вжитку, якому вона призначена,
- була такою міцною, щоб могла простояти багато років.

Українська архітектура розвивалася у близькому зв'язку з розвитком архітектури у світі. Усі головні стилі, які в останньому тисячолітті виринули в Європі, поширилися і в Україну.

Водночас українська архітектура виявляла впродовж історії велику оригінальність. У руках українських будівничих всі ті стилі зазнали творчу модифікацію під впливом місцевих традицій та уподобань. Не раз в історії українська архітектура підносилася таких вершин, що її впливи сягали до сусідніх країн (зокрема Росії, Польщі, Білорусі, Молдавії і Словаччини).

НАЙДАВНІШІ БУДІВЛІ В УКРАЇНІ

Будівництво в Україні сягає часів трипільської культури. Вже 6000 років тому появляються в Україні протоміста з кількатисячним населенням. Тому, що тоді будували майже виключно з дерева та глини, залишилися з тих часів тільки сліди фундаментів домів. Дуже великих будівель, як у давньому Єгипті чи Месопотамії, трипільці не ставили.

Цікавими пам'ятками давнини є високі могили-кургани, що їх скити (скіфи) та інші степові народи насипали поверх гробів своїх проводирів. Спорудження таких гігантських могил було неабияким будівничим подвигом. Під кожним насипом, глибоко в землі знаходиться велика підземна споруда, часто з кількома поховальними камерами. Треба було мати неабияких інженерних знань, щоб добре покерувати насипанням тисячі тонн ґрунту над підземною спорудою так, аби вона не завалилася. Будівельний матеріал часто включав каміння, що його перевозили на відстані кількох кілометрів.

Всередині кожної могили стояло склепіння / склеп, немов житло для померлих.

Загадкового походження є лінія земляних валів (т. зв. «змієві вали»), що тягнуться сотнями кілометрів на південній Київщині й Полтавщині. Вони мали служити оборонною лінією проти степових кочовиків.

БУДІВЛІ ДАВНІХ ГРЕЦЬКИХ КОЛОНІЙ НА УЗБЕРЕЖЖІ ЧОРНОГО МОРЯ

Найдавніші муровані (кам'яні або цегляні) будівлі на Україні почали ставити кількасот літ до Христа грецькі колоністи. У давніх містах греків, посяяних по південному Криму та на північних берегах Чорного моря, архітектура досягла високого рівня розвитку. Щоправда, грецькі колоністи зберігали в основному традиції будівництва, винесені з Греції. Тому давні грецькі міста в Україні були подібними своєю забудовою до міст тодішньої Греції.

Головні будівлі були прикрашені колонами, які мали також функцію підтримувати структуру і покриття. Античні грецькі міста мали систему водопостачання і каналізації. Вулиці мали тверде покриття — щебінку. Від будівництва греків згодом перейняли чимало будівничі давніх українських міст (напр. поділ міста на «верхнє місто», де стояли громадські будівлі й святині, і «нижнє місто» — житлова частина),

Руїни Херсонесу

У 4 столітті по Христі починається тут будівництво одних з перших християнських церков у світі. Будувалися з тесаного каменю або з цегли і каменю. Підлоги були викладені мозаїкою, а стіни розписані фресками.

Найкращі пам'ятки ранньої архітектури в Україні відкопані в давньому місті Херсонес (біля Севастополя в Криму). Херсонес відзначався гарними будівлями в класичному грецькому стилі. Дотепер відкопано руїни оборонних мурів, міських домів, поганських святинь, амфітеатру та понад 30 християнських церков, збудованих між 4 і 10 століттями.

Велика частина будов Херсонесу була розібрана російськими археологічними експедиціями на початку 19 століття і передана до російських музеїв або розпродана по світі, чи навіть використана як будівельний матеріал для інших споруд.

Пояснення слів

класичний — classical

колона — column

могила, курган — mound, grave

мурований — made of stone or brick

прямокутник — rectangle

рівносторонній — even-sided

склепіння / склеп — vault

сполучення — combination

тесаний камінь — cut stone

фундамент, підвалини — foundation

щебінь — crushed stone

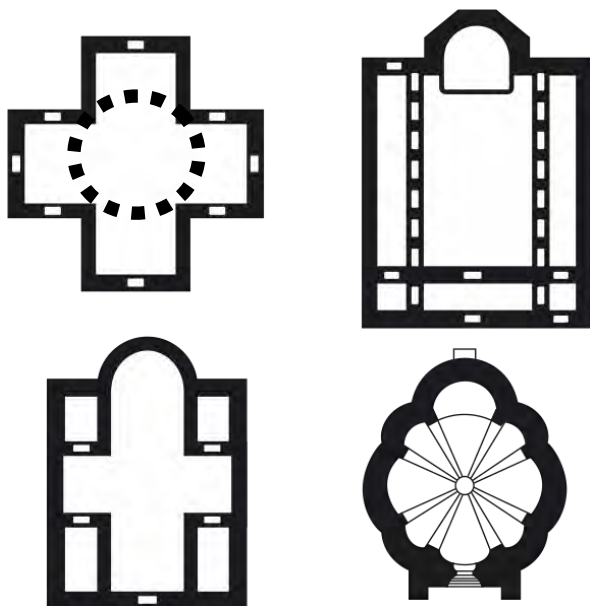
Закріплення 10

1. Що таке архітектура? 1
2. Які головні завдання повинен ставити собі архітектор у проектуванні будівлі? 3
3. Які матеріали вживають сьогодні у будівництві? 2
4. Як ставилися українські будівничі до нових стилів, що постали в інших країнах Європи? 1
5. Написати одне речення про будівництво кожного з наступних народів, які в давнині заселяли територію України.
 - а) Населення трипільської культури: 1
 - б) Степові народи (скити та інші): 1
 - в) Грецьке населення причорноморських колоній: 1

Вправа-ідентифікації: Прочитайте наступну довідку про форми будови церков у давній грецькій колонії Херсонес на Криму. Визначте форму кожної із намальованих нижче церков: «базиліка», «рівнораменний грецький хрест», «ротонда», «сполучення хрещатої будови з базилікою». 4

Окреме місце в історії церковного будівництва України займають християнські церкви старовинного Херсонесу. Церкви були побудовані в таких формах:

1. у формі базиліки — видовженого прямокутника, розділеного повздовж рядами колон на три нави (інколи п'ять). Дах над середньою навою стоїть вище від дахів бічних нав. Так виглядали давні римські судові будинки, і за такою формою будувалися перші християнські церкви в Європі.
2. у формі рівнораменного грецького хреста. Над серединою будови височіє купола.
3. у формі ротонди — круглій будови.
4. формою сполучення хрещатої будови з базилікою. Це був специфічний тип, витворений місцевими будівниками.

Творче завдання: Намалуйте або сфотографуйте будівлю — хату, церкву, школу, будинок підприємства тощо, яка подобається вам. Відтак дайте відповіді на такі питання:

1. Яке призначення будівлі?
2. З яких матеріалів вона збудована?
3. Що у будівлі робить її гарною або цікавою виглядом?
4. Яким способом форма, в якій сконструйована будівля, відповідає її призначенню?

Античний Херсонес: амфітеатр

*Олександропільський курган недалеко міста Дніпро.
Сьогодні майже на видно слідів могили.*